

УДК 070(477)

УКРАЇНСЬКІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ М. КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО 1918 Р.: ІСТОРИКО-ТИПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Уляна Чубай

*Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України,
вул. В. Стефаника, 2, 79000, Львів, Україна
e-mail: siania@bigmir.net*

У статті здійснено історико-типологічний аналіз української періодики м. Кам'янця-Подільського 1918 р.

Ключові слова: українська преса, м. Кам'янець-Подільський, тип видань, редакція, цензура.

Після перемоги Лютневої революції 1917 р. перед українством відкрилися перспективи державного та національно-культурного розвитку. Кам'янець-Подільський, розташований на межі Російської і Австро-Угорської імперій та Румунії, став осередком культурного, військового, а з 1919 р., з переїздом уряду, і політичного життя. Краєзнавчі та культурно-просвітницькі традиції краю, започатковані у другій половині ХІХ ст. і пов'язані з діяльністю Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (реорганізованого пізніше у Подільське історико-археологічне товариство), Подільської духовної семінарії та церковно-історичного музею, місцевої „Просвіти”, свідчили, що „українство на Поділлі... було здоровим життєвим явищем...” і хоч не виявилось „якимись ідейними стимулами...”, однак підтвердило живучість, за висловом О. Лотоцького, „української стихії” [9, с. 36]. Не випадково 1918 р. Кам'янець-Подільський став осідком Державного українського університету, що забезпечило приплив інтелектуальних сил та активізувало культурно-наукове життя. Хвиля національного піднесення сприяла розвитку місцевої преси, яка є важливою складовою загальноукраїнського журналістського процесу.

На початку 1918 р., у зв'язку з тимчасовим припиненням діяльності „Подольских Губернских Ведомостей” (у травні 1917 р.), роль офіційного видання виконували спочатку „вісник Подільського Губерніяльного Комісаріату” „Поділля”, а пізніше – „щоденна українська демократична газета” „Поділля”, які публікувалися у Кам'янець-Подільській губерніяльній друкарні. Вісник Подільського губерніяльного комісаріату „Поділля” виходив за редакцією М. Статкевіча з 3 січня 1918 р. двічі на тиждень. Видання дублювало структуру „Подольских Губернских Ведомостей”, ознакою якої був поділ на два основні розділи – „Офіціальну частину” (у „Відділі першому”

„Офіційної частини” опубліковано телеграми та циркуляри Генерального секретаріату УНР, закони, повідомлення губернiального комісаріату, згруповані під рубриками „Служебныя перемѣны”, „Вызовъ наслѣдниковъ”, „О розыскѣ документовъ”, „Пригульный скотъ”, „Списокъ уѣздныхъ земскихъ гласныхъ по ... уѣзду”, „Сыскныя статьи”; „Відділ другий” був тематично обмежений рубрикою „Продажа имѣнія”) та „Неофіційну частину” (матеріали суспільно-політичної тематики, передруковані, переважно, з „Народної Волі”). Видання газети було короткотривалим, останнє відоме нам ч. 8 вийшло 10 лютого 1918 р.

З 27 лютого цього ж року замість Вісника Подільського губернiального комісаріату „Поділля” почала виходити однойменна „щоденна українська демократична газета” за редакцією М. Статкевича (ч. 1-28), С. Карпенка (ч. 39-40), К. Вегери (ч. 41-47). З ч. 44 „Поділля” виходило з дозволу Австро-Угорської військової цензури (згідно з договором між Німеччиною та Австро-Угорщиною Поділля належало до айстро-угорської „зони впливу” і було зайнято айстро-угорськими військами [10, с. 59]. Як зазначала редакція, у виданні було збережено „офіційну частину „Вісника Подільського Губернiального Комісаріату” замість „Под.[ільських] Губ.[ернiальних] Від.[омостей].”. На відміну від свого попередника українська демократична газета „Поділля” мала значно ширшу неофіційну частину, наповнену редакційними статтями, телеграмами, замітками, у яких висвітлювалося загальнодержавне та регіональне громадсько-політичне та культурне життя, а також художніми творами. Серед активних авторів цього часопису були К. Вегера та Гр. Наш (Н. Григорієв). Вийшло 48 чисел (з числа 46 виходила двічі на тиждень), останнє – 22 травня 1918 р. Вже через 3 дні після припинення діяльності цього часопису вийшли в світ відновлені „Подільські Губернiальні Відомости”, які з 25 травня 1918 р. (на 81 році свого існування) почали виходити українською мовою (25 травня вийшло ч. 49, що дає підставу для припущення, що „Подільські Губернiальні Відомости” продовжували нумерацію української демократичної газети „Поділля”, останнє число якої – 48). Часопис виходив за редакцією М. Статкевича (1918 ч. 53-70, 78-107, 1919 ч. 1-25), М. Цегольника (1918 ч. 71-77), Петропольського (1919 ч. 43-45). Упродовж 1918-1919 рр. видання тиражувалося у Подільській губернiальній друкарні, Кам’янець-Подільській земській друкарні, Першій друкарні Міністерства преси й інформацій, Першій друкарні Губернiальної земської управи. 1918 р. „Подільські Губернiальні Відомости”, видавані за дозволом Австро-Угорської військової цензури, представлені 68 числами (з ч. 49 до ч. 107); 1919 р. вийшло 45 чисел (останнє – 17 вересня).

До громадсько-політичного типу видань належали одноднівка „Метелик”, „екстрені випуски” „Село”, часопис „Життя Поділля” та дві газети єврейського населення м. Кам’янця–Подільського. 12 травня 1918 р. редакція „Поділля” випустила „№ 1 і останній” „української демократичної газети” „Метелик”, у якому зазначала: „Цей № висилається всім передплатникам бувшої газети „Поділля” як безплатна премія редакційної комісії „Поділля”. Одноднівка вийшла за редакцією К. Вегери з дозволу Австро-Угорської військової

цензури. „Метелик” був присвячений висвітленню актуальних проблем українського державотворення та коментуванню останніх подій у політичному житті України. Білі плями у замітці „Становище в Австрії” свідчать про втручання цензури, з приводу чого редакція іронічно зауважила: „Наша газета... за такими примхами як „воля друку” не ганяється і тому вона виходить трохи рябенька, за те без усякої „крамоли” [11, с. 1].

Серед приватних періодичних видань, які продовжували (або розпочали) свою діяльність в нових умовах суспільно-політичного життя, були часописи єврейської громади м. Кам'янця-Подільського. „Подольскій Край” був започаткований Ш. Л. Фуксом ще 1916 р. як „ежедневная политическая, экономическая и литературно-общественная газета”. З ч. 4 1916 р. до 1917 р. часопис виходив українською мовою [15, с. 10], а у 1918-1920 рр. був двомовним і виходив щоденно (деякий час 1919 р. – тричі на тиждень) з підзаголовком „Газета политически общественная и литературная”. Редакторами часопису були: М. Кіпичиніцер (1916-1917), Ф. Іойхман (1917), Ш. Л. Фукс (ред.-вид. 1918-1920), М. І. Гольдельман (тимчасовий ред. 1918 р.), А. І. Коган (1919-1920). Упродовж своєї п'ятирічної діяльності часопис виходив у друкарні Б. Вайнбаума (1918-1919), Першій друкарні Міністерства преси й інформацій (1919), друкарні Фукса, Рехтера і Когана (1920), Подільській губернській друкарні (1920). „Подольскій Край” – громадсько-політичне видання, яке висвітлювало події у місцевому суспільно-політичному та культурному житті, становив на фронті, потреби місцевого єврейського населення. Дотримуючись традиції, започаткованої „Подільськими Губерніальними Відомостями”, редакція на першій сторінці публікувала офіційну інформацію, вміщувала передові статті (іноді рубрику „Телеграммы”), інші суспільно-політичні матеріали займали 2-4 сторінки. Редакція часопису оперативно реагувала на важливі події у житті українського суспільства, зокрема публікувала звернення С. Петлюри та І. Огієнка, інформувала про діяльність українського уряду, окремий номер було присвячено відкриттю Кам'янець-Подільського державного українського університету [16]. Висвітлюючи актуальні проблеми українського державотворення, редакція зуміла йти в ногу з часом і завоювала популярність читацької аудиторії. У повідомленні про підвищення ціни на передплату видавець часопису Ш. Л. Фукс зазначив, що ставлення кам'янчан до газети дає натхнення для подальшої боротьби „на газетной аренѣ в имя всего прогрессивного и культурного...” [18, с. 2]. Видання функціонувало 5 років, завершивши свою діяльність зі вступом у місто більшовиків. Останнє ч. 700 часопису вийшло 10 листопада 1920 р. (з 1917 р. газета мала наскрізну нумерацію чисел). Інформаційним додатком до видання були „Телеграммы „Подольскаго Края”.

Схожою і за структурою, і за тематикою до охарактеризованого видання була „Подольская Мысль” – „органъ прогрессивно-демократической мысли”, ч. 1 якої вийшло 4 серпня 1918 р. Видавцем та редактором газети був П. А. Виржиковський (деякий час його заміняв С. А. Школьник). Редактори часопису – Х. Я. Крукер та М. М. Кіпичиніцер. Видання публікувалося у друкарнях Подільської губернської управи (1918), Когана і Дунаєвського

(1918-1919), Святотроїцького братства (1919). „Подольская Мысль” – російськомовне видання (українською мовою публікувалися деякі оголошення). У часописі подавалося чимало інформації про діяльність КПДУУ, зокрема звернення ректора І. Огієнка до громадянства з проханням посприяти розвитку університету та допомогти у справі організації університетської бібліотеки [13, с. 2], протоколи засідань підкомісій з улаштування урочистостей з нагоди відкриття КПДУУ. Інформаційним додатком були „Телеграммы газеты „Подольской Мысли”. Наприкінці березня 1919 р. видання часопису було припинено, а всі його передплатники перейшли до щоденної газети „Подольская почта” (виходила у квітні 1919 р.), редактором і видавцем якої був М. Кіпичиніцер [20, с. 85].

22 листопада 1918 р. Подільська губерніальна народна управа розпочала видання „екстрених випусків” „Село”, які виходили замість тимчасово припиненого однойменного українського народного журналу. У ч. 1 екстреного випуску редакція зазначала, що прагне „як найскоріше і з певних джерел” інформувати читачів про всі події, а тому змушена припинити діяльність журналу „Село”, „тимчасово замінивши його виданням щоденних екстрених випусків під таким самим заголовком, які й будемо розсилати всім своїм передплатникам і тим інституціям, яким висилалось „Село” [4, с. 1]. Вийшло 14 випусків обсягом по 2 с., а з ч. 15 вони були трансформовані в щоденну газету „Село” (вийшло 4 числа, останнє ч. 19 – 14 грудня 1918 р.).

15 грудня 1918 р. з ініціативи Подільської губерніальної управи та при підтримці Подільського українського товариства „Просвіта”, яке значилося видавцем, розпочато видання щоденної „незалежної, демократичної газети” „Життя Поділля”. Газета виходила „при найближчій участі д. професорів Кам’янець-Подільського державного українського університету і відомих Українських діячів” [7, с. 1], редагував її до ч. 55 1919 р. приват-доцент Л. Білецький, а секретарем редакції був В. Січинський. Часопис видавався у друкарні Подільської губерніальної народної управи, мав наскрізну нумерацію чисел, з ч. 49 1919 р. виходив з дозволу військової цензури. У передовій статті новоствореного часопису проф. В. Біднов зазначав: „Ми не знаходимо такого органу, що б допомагав нам і нашій справі, і тому-то місцеве українське громадянство, дбаючи про інтереси українського народу..., об’єднується кругом власного органу...”, а також наголошував на демократичній позиції видання, яке мало намір підтримувати інтереси „всеї демократії без різниці національності, мови, віри” [1, с. 1]. З ч. 56 1919 р. газета перейшла під опіку Комітету українських соціалістичних партій (з ч. 93 – Соціалістичного комітету) і з ч. 67 це було задекларовано у підзаголовку опозиційного часопису – „соціалістична газета”. Фактичним редактором видання у цей час був М. Грушевський, а секретарем редакції – А. Животко [5, с. 228]. З приходом у квітні 1919 р. радянської влади, редакція „Життя Поділля” щиро її вітала [6, с. 3], однак продовжувала обстоювати національні права українського народу, через що почала зазнавати ідеологічного тиску. З приводу цього у газеті з’явилася стаття члена губерніальної управи С. Іваницького „Юпітере, ти гніваєшся, значить ти не прав”. Через день після її виходу

діяльність часопису було припинено з наказу голови Револуційного комітету М. Барана (у останньому числі цей наказ було подано на місці передової статті у жалобній чорній рамці, це число було конфісковано) [5, с. 228]. Останнє ч. 114 датоване 10 травня 1919 р.

Релігійний напрям було обрано „органомъ Подольскаго Духовенства и мірянъ” – часописом „Голосъ Подольской Церкви”, перше число якого появилася 24 березня 1918 р. Згідно з постановою, прийнятою у Тульчині 1917 р. на єпархіальному з’їзді подільського духовенства і мирян і затвердженою резолюцією єпископа Подільського і Брацлавського Митрофана, у грудні 1917 р. припинено видання тижневика „Православная Подолия” і замість нього видавати двомовну офіційну церковно-суспільну газету „Голосъ Подольской Церкви”. До редакційного комітету новоствореного часопису входили священники С. А. Козубовський, Н. П. Карпович, І. С. Степанківський, Г. А. Мельницький, а видавцем зазначалися „Подольское Духовенство и Міряне”. Видання тиражувалося у друкарні Святотроїцького братства. До співпраці у газеті були залучені колишні працівники політичної та церковно-суспільної газети „Подолия” (1906-1914) (зокрема Г. А. Мельницький) [12, с. 3]. Метою „Голоса...” було об’єднання подільського духівництва „въ мощную організацію, сильную идейнымъ подъемомъ духа, яснымъ пониманиемъ назрѣвшихъ задачъ современности...” [8, с. 1]. Редакція зазначала, що видання часопису – це відповідь священства на заклики Української Центральної Ради на єпархіальному з’їзді до релігійно-просвітницької діяльності, а відсутність церковно-народної газети означала б відмову духівництва співпрацювати з Центральною Радою „въ культурномъ благоустройствѣ родной Украины...” [14, с. 2]. Однак, як свідчить зміст видання, редакція мала своє бачення цієї співпраці, адже матеріали часопису відзначалися проросійською орієнтацією, дисонансом до якої були україномовні статті І. Степанківського про потреби автокефалії УПЦ та запровадження української мови у релігійно-церковному житті. На ч. 35 (16 грудня 1918 р.) видання припинило свою діяльність. Безплатним додатком до часопису був „листок для народнаго чтения” „Братское Слово”.

Фахова преса 1918 р. була представлена двома часописами. У травні Подільська окружна поштово-телеграфна рада розпочала видання першого у роки національно-визвольних змагань професійного часопису – „Голос поштово-телеграфних робітників Поділля”. Газету редагувала комісія у складі Ясінського (відповідальний редактор), Бублія, Тютюнника, а публікувалося видання у друкарні Святотроїцького братства. Зміст „Голосу...” цілком відповідав задекларованому у підзаголовку напряму – „український щотижневий літературно-популярно-науковий та професійний часопис”, адже, окрім професійної тематики, редакція постійно порушувала питання культурного та економічного розвитку, публікувала матеріали з історії, художні твори. Окремі числа зазнавали цензурних утисків. Усього вийшло 18 чисел (кожне обсягом 16 с.), останнє ч. 17/18 побачило світ 31 жовтня 1918 р.

1918 р. ознаменований появою першого на Поділлі педагогічного часопису – двотижневого журналу Подільської губерніальної народної управи „Освіта”, перше число якого датується 15 листопада. Журнал виходив за

редакцією працівників Відділу позашкільної освіти: інструктора позашкільної освіти М. В. Ільїнського (1918-1919 ч. 2), Є. Г. Кондрацького (1919 ч. 3-7). Відповідальним редактором 1919 р. був голова Подільської губерніальної народної управи В. К. Приходько. Розпочинаючи видання „Освіти”, призначеної насамперед для педагогів, редакція зазначила, що „Подільська Губ. Народня Управа, як одна з демократичних Управ, в хвилі найбільшого роз’єднання й одокремлення всіх робітників народньої освіти, розпочала видання педагогічного журналу...”, який „стане школою для вироблення одностійної педагогічної думки” [3, с. 1]. Часопис ставив перед собою низку завдань, а саме: „1) Широке розроблювання теоретичних та практичних питань народньої освіти та виховання 2) Об’єднання всіх учителів і діячів народньої освіти Поділля й поза межами його 3) Інформування про стан школи й вчителя, про діяльність земств та міст, що до освіти, про діяльність „Просвіт”, спілок учительських та інших освітніх установ” [3, с. 1]. Ці завдання послідовно реалізовувалися у низці матеріалів, авторами яких були педагоги та науковці – А. Животко, В. Біднов, А. Воронець, В. Фугалевич та ін. „Освіта” набула популярності серед педагогічних працівників краю, редакція намагалася широко співпрацювати „зо всім Поділлям”, що змусило губерніальну управу з 1 лютого 1919 р. виокремити редагування „Освіти” „із обтяженого працюю Відділа Позашкільної Освіти і утворити окремий при Управі відділ – „Редакцію педагогічного журналу „Освіта” [19, с. 19]. Останнє відоме нам ч. 7 вийшло 1 квітня 1919 р.

Місцева інтелігенція, яка і була творцем кам’янець-подільської періодики, усвідомлювала потреби підвищення освітнього рівня читацької аудиторії та плекання почуття національної гідності як необхідних складових успішного державотворення, а тому культурно-освітні завдання стояли перед часописами різних тематичних груп (громадсько-політичними, релігійними, фаховими). 1918 р. появився часопис власне просвітницького напрямку – видання Подільської губерніальної народної управи „український народний журнал” „Село”, започаткований у Вінниці 1917 р., а з ч. 11 1918 р. перенесений до Кам’янця-Подільського. У бібліографічних покажчиках згадується лише одне періодичне видання під назвою „Село”, яке виходило у Вінниці з жовтня 1917 р. – додаток до журналу „Экономическая жизнь Подоліи”. Позаяк цей журнал з 1918 р. виходив під редакцією голови Подільської губерніальної народної управи В. Приходька, припускаємо, що його додаток „Село” трансформувався в однойменний український народний журнал, який з 1918 р. (рік видання другий) почав видаватися у Кам’янець-Подільській губерніальній друкарні за редакцією комітету у складі С. М. Іваницького, В. К. Приходька, В. П. Козака (1918), В. Приходька та П. Бутковського (1919). Журнал виходив спочатку щотижня, з ч. 12 1918 р. – двічі на тиждень, 1919 р. – шість разів на місяць. 1918 р. „Село” безплатно розсилалося всім сільським виконавчим комітетам на Поділлі, споживчим товариствам, „Просвітам”, а 1919 р. – співробітникам і дописувачам, статистичним кореспондентам губерніальної управи та „Просвітам”. „Село” відзначалося тематичним різноманіттям: окрім сільськогосподарської тематики публікувалися матеріали культурно-освітньої,

політичної, педагогічної, релігійної тематики. Про культурно-освітню домінанту редакційної діяльності свідчать додатки до „Села” – збірник „Козацькі пісні волі” (до № 50 1918 р., з проханням редакції до вчителів народних шкіл навчити цих пісень своїх учнів), плакат „Як жив український народ”, висланий „Просвітам” з № 20 1919 р., а також прохання редакції не затримувати часопис удома, а давати читати односельцям (тоді, як наприклад, „Голос поштово-телеграфних робітників Поділля” закликав: „Не робіт приступлення проти культури, не передавайте з рук в руки, а всі випусйте!”). Ч. 17 1918 р. зазнало цензурних утисків – місцева цензура заборонила опублікувати „Лист С. Петлюри”. Неспокійний час суспільно-політичних змін (падіння гетьманату, прихід до влади Директорії) вимагав від періодичного друкованого слова оперативності в інформуванні про важливі події, а формат журналу (у 1918 р. виходив двічі на тиждень обсягом 16 с., а часто спареними числами по 32 с.) неспроможний був задовольнити цю вимогу часу, у зв’язку з чим у листопаді-грудні 1918 р. український народний журнал „Село” припинив свою діяльність, а замість нього з 22 листопада до 14 грудня виходили одноїменні „екстрені випуски”, які ми розглянули серед громадсько-політичних видань. З кінця грудня 1918 р. і у 1919 р. продовжував виходити український народний журнал „Село” (відомо про вихід 23 чисел 1919 р.).

До просвітницького типу видань слід віднести і одноднівку „Свято Поділля”, яку 22 жовтня видало місцеве товариство „Просвіта” з нагоди відкриття Кам’янець-Подільського державного українського університету (далі – КПДУУ). Кошти від продажу цієї газети призначалися для незможних студентів-українців КПДУУ (ціна 1 ч. – 1 крб. 50 коп.). На восьми сторінках висвітлювалася робота, яка передувала відкриттю цього навчального закладу, публікувалися біографії викладачів університету та ректора І. Огієнка, програма урочистостей тощо. Авторами матеріалів були діячі „Просвіти” та викладачі КПДУУ – О. Пащенко, В. Приходько, Ю. Сіцінський, В. Біднов та ін.

Висвітленню економічно-господарського життя регіону було присвячено видання Подільської губерніяльної народної управи „Економічне життя Поділля”, яке виходило двічі на місяць з 1913 р. за ред. П. Н. Александрова і до 1918 р. було російськомовним (1917 р. окремі матеріали публікувалися українською мовою). Зауважимо, що 1917 р. у виданні було опубліковано постанови губерніяльного земства про українізацію в освітній сфері [2, с. 42]. Після перерви, яка тривала з січня до жовтня 1918 р., у листопаді цього ж року з’явилося перше україномовне число щомісячного часопису „Економічне життя Поділля”. Редактором, як вказувалося у виданні, був голова Подільської губерніяльної народної управи В. К. Приходько, редакція розміщувалася у Сільськогосподарському відділі управи, публікувалося видання у друкарні Когана і Дунаєвського. „Економічне життя Поділля” було виданням наукового характеру. Складність викладу матеріалу, а також нестабільна суспільно-політична ситуація не сприяли популярності такого типу видань. Один із його сучасників у місцевій газеті писав, що журнал „...терється въ разборе сухихъ агрономическихъ вопросовъ...Если бы при такихъ затратахъ журналистскаго, бумажнаго и финансовога материала было-бы обращено внимание на текущую жизнь, журналъ мог бы стать выразителемъ

экономической жизни Подолі...” [17, с. 1]. Мабуть, через це видання часопису було короткотривалим: 1918 р. і 1919 р. вийшло по 2 числа (Шендрік).

Таким чином, можемо стверджувати, що 1918 р. у Кам’янці-Подільському функціонували такі типи періодичних видань: офіційні („Поділля” (Вісник Подільського губерніяльного комісаріату), „Поділля” (щоденна українська демократична газета), „Подільські Губерніяльні Відомости”), громадсько-політичні („Метелик”, „Село” („екстрені випуски”), часопис „Життя Поділля”, „Подольскій Край”, „Подольская Мысль”), релігійні („Голось Подольской Церкви”), фахові („Голос поштово-телеграфних робітників Поділля”, „Освіта”), просвітницькі („Село” (український народний журнал), „Свято Поділля”), економічні („Економічне життя Поділля”). Це групування здійснено за комплексом виконуваних завдань. Однак, незалежно від тематичного скерування часописів, визначальними для кам’янець-подільської періодици 1918 р. були загальнонаціональні пріоритети – утвердження державницьких ідей та піднесення національної свідомості українського суспільства. Преса як важливий чинник державотворчого процесу висвітлювала національно-визвольні змагання та сприяла політичній соціалізації суспільства (засвоєнню норм і цінностей, зумовлених суспільно-історичними реаліями), українізації різних сфер суспільного життя, підвищенню культурно-освітнього рівня читацької аудиторії як передумови загальнонаціонального поступу.

1. Біднов. Замість передовиці // Життя Поділля. – 1918. – Ч. 1.
2. Бржосніовскій І. Націоналізація начального образования въ Подоліи // Экономическая Жизнь Подоліи. – 1917. – № 3/4.
3. Від редакції // Освіта. – 1918. – Ч. 1.
4. До наших читачів // Село. – № 1.
5. Животко А. Історія української преси. – Мюнхен, 1989-1990.
6. Жигмайло Л. З недавнього минулого // Трудовий Шлях. – 1919. – Ч. 2.
7. Життя Поділля. – 1918. – Ч. 1.
8. Къ полугодничному редакціонному отчету // Голось Подольской Церкви. – Ч. 12.
9. Лотоцький О. Сторінки минулого. – Варшава, 1932. – Ч. 1.
10. Мазепа І. Україна в огні й бурі революції. – К., 2003.
11. Метелик. – 1918. – № 1 і останній.
12. О чем и как писать для местной печати? // Голось Подольской Церкви. – 1918. – Ч. 1.
13. Огієнко І. Ко всѣмъ любителямъ отечественнаго просвѣщенія // Подольская Мысль. – 1918. – № 30.
14. Отъ редакціоннаго комитета // Голось Подольской Церкви. – 1918. – Ч. 1.

15. Періодичні видання Подільської губернії (1838-1917 рр.): Показчик / Укл. Н.М. Сидоренко, О.І. Сидоренко, В.В. Фінклер, О.Д. Школьна. – Львів; Київ, 1999.
16. Подольській Край. – 1918. – № 212.
17. Пресса въ Камѣнцѣ (Исторический очеркъ д-ра Кнопинга) // Подольская Мысль. – 1918. – № 114.
18. Ред.-изд. Ш.Л. Фуксъ. Отъ издательства „Подольскаго Края” // Подольській Край. – 1918. – № 265.
19. Хроника // Освіта. – 1919. – Ч. 3.
20. Часописи Поділля // Історико-бібліографічний збірник / Склали М. Білінський, Н. Співачевська, І. Кривецький; За ред. В. Отамановського. – Вінниця, 1927–1928.

THE KAM'YANEC–PODILSKYJ'S UKRAINIAN PERIODICALS OF THE 1918

Uliana Chubaj

*Lviv Stefanyk Scientific Library of the National
Academy of Sciences of the Ukraine,
Stefanyk St., 2, 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: siania@bigmir.net*

The article presents the typological analyses of the Kam'yanec–Podilskyj's Ukrainian periodicals of the 1918.

Key words: the Ukrainian press, Kam'yanec Podilskyj, the type of editions, editorship, censorship.

*Стаття надійшла до редколегії 19.06.2006
Прийнята до друку 22.06.2006*